

Βρυξέλλες, 6 Νοεμβρίου 2024
(OR. en)

14733/24

CULT 97
EDUC 400
AUDIO 96
JEUN 268
DIGIT 214
RECH 473

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας - Συζήτηση προσανατολισμού

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες το ενημερωτικό σημείωμα που συνέταξε η Προεδρία προκειμένου να χρησιμεύσει ως βάση για τη συζήτηση προσανατολισμού κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου «Παιδεία, Νεολαία, Πολιτισμός και Αθλητισμός» στις 25-26 Νοεμβρίου 2024.

Ο ρόλος των βιβλιοθηκών στην ανάπτυξη γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας

Συζήτηση προσανατολισμού
Συμβούλιο EYCS, 26 Νοεμβρίου 2024

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόγραμμα εργασιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον πολιτιστικό τομέα 2023-2026¹ αναγνωρίζει τον εξελισσόμενο κοινωνικό ρόλο των βιβλιοθηκών, ιδίως ως προς την προώθηση του γραμματισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι βιβλιοθήκες δεν είναι απλώς αποθετήρια βιβλίων· αποτελούν κρίσιμες πλατφόρμες για την κινητοποίηση της κοινότητας, τη δημοκρατική συμμετοχή και την εκπαιδευτική ανάπτυξη, προσφέροντας ευρύ φάσμα υπηρεσιών. Κεντρικό στοιχείο αυτού του ρόλου είναι η συμβολή τους στην ανάπτυξη γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, η οποία έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη σε έναν ολοένα και πιο ψηφιακό κόσμο που κατακλύζεται από πληροφορίες.

Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε τη σημασία των βιβλιοθηκών ως βασικών κοινοτικών κόμβων, καθώς προσαρμόστηκαν ώστε να παρέχουν τόσο φυσικές όσο και ψηφιακές υπηρεσίες κατά τη διάρκεια των περιορισμών της κυκλοφορίας. Οι βιβλιοθήκες συνέχισαν να προσφέρουν πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες, λειτουργώντας ως κρίσιμοι σύμμαχοι στην καταπολέμηση της παραπληροφόρησης — έργο που παραμένει πιο σημαντικό από ποτέ. Σύμφωνα με τη Διακήρυξη της δημόσιας βιβλιοθήκης IFLA-UNESCO (2022)², οι βιβλιοθήκες πρέπει να λειτουργούν ως παράγοντες διευκόλυνσης της διά βίου μάθησης και του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας, εξοπλίζοντας τους πολίτες με τα εργαλεία που χρειάζονται για την πλοήγηση στο σημερινό σύνθετο περιβάλλον των μέσων επικοινωνίας.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01))

² IFLA: International Federation of Library Associations and Institutions (Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκονόμων και Βιβλιοθηκών), <https://www.ifla.org/public-library-manifesto/>

Το πρόγραμμα εργασιών στον πολιτιστικό τομέα 2023-2026 αναφέρει επίσης ότι μια ομάδα ανοικτής μεθόδου συντονισμού (ΑΜΣ) θα πρέπει να ασχοληθεί με τις βιβλιοθήκες μεταξύ 2024 και 2025 ώστε να διερευνηθεί περαιτέρω ο ρόλος των βιβλιοθηκών στην ενίσχυση της συμμετοχής στο πολιτιστικό γίνεσθαι και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, υποστηρίζοντας όχι μόνο τον γραμματισμό αλλά και τους ευρύτερους στόχους της κοινωνικής ένταξης και της δημοκρατίας. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης και του EBLIDA³ επαναλαμβάνουν τον καίριο ρόλο που διαδραματίζουν οι πολιτικές για τη βιβλιοθήκη στην προώθηση μιας δημοκρατικής, καλά ενημερωμένης, ισότιμης, βιώσιμης, συνεκτικής και συμπεριληπτικής κοινωνίας.

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Η ανάπτυξη γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας είναι μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες, συμπεριλαμβανομένης της Ευρώπης. Η εσφαλμένη πληροφόρηση και η παραπληροφόρηση εξαπλώνονται γρήγορα, με την κατάσταση να οξύνεται από ψηφιακές πλατφόρμες και το κατακερματισμένο τοπίο των μέσων επικοινωνίας. Καθώς η τεχνολογία των μέσων ενημέρωσης εξελίσσεται ραγδαία, οι δεξιότητες που διδάσκονται κατά τη διάρκεια της τυπικής εκπαίδευσης χρειάζονται συνεχή επικαιροποίηση. Οι βιβλιοθήκες, χάρη στην εμπιστοσύνη που εμπνέουν και στην εδραιωμένη παρουσία τους στις κοινότητες, βρίσκονται σε προνομιακή θέση για να λειτουργούν ως ενδιάμεσοι μεταξύ των πολιτών και του τεράστιου όγκου πληροφοριών που συναντούν. Αυτό συμβαίνει προσφέροντας κατάρτιση, φιλοξενώντας εκπαιδευτικά προγράμματα και παρέχοντας πόρους που ενισχύουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατανάλωση και τη δημιουργία περιεχομένου μέσων ενημέρωσης. Οι βιβλιοθήκες μπορούν έτσι να λειτουργούν ως πολυλειτουργικά κοινοτικά κέντρα μάθησης, στηρίζοντας παράλληλα τη διά βίου μάθηση.

³ EBLIDA: Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Βιβλιοθήκης, Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης, <https://www.eblida.org/News/2022/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-legislation-and-policy-in-Europe-en.pdf>

Ωστόσο, πρέπει να αντιμετωπιστούν διάφορες βασικές προκλήσεις προκειμένου οι βιβλιοθήκες να αξιοποιήσουν πλήρως αυτές τις δυνατότητες:

- Κενά στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας: Η ταχεία εξέλιξη των ψηφιακών τεχνολογιών σημαίνει ότι τα προγράμματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας πρέπει να επικαιροποιούνται τακτικά ώστε να παραμένουν χρήσιμα. Οι βιβλιοθήκες πρέπει να προσφέρουν προγράμματα κατάρτισης και να διαθέτουν εργαλεία που όχι μόνο διδάσκουν βασικές δεξιότητες στο πεδίο των μέσων επικοινωνίας, αλλά υποστηρίζουν επίσης την τυπική εκπαίδευση, ιδίως σε σχέση με την αναλυτική σκέψη, τον εντοπισμό αξιόπιστων πηγών, την κατανόηση της μεροληψίας των μέσων, την πλοήγηση σε επιγραμμικές πλατφόρμες για ασφαλή διαδικτυακή εμπειρία, τις δεξιότητες δημιουργίας περιεχομένου, τη συμμετοχή στο δημοκρατικό γίγνεσθαι και τη δεοντολογική χρήση των πληροφοριών. Οι βιβλιοθήκες εξυπηρετούν ευρύ φάσμα χρηστών, από παιδιά έως ηλικιωμένους, με διαφορετικά επίπεδα δεξιοτήτων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Ως εκ τούτου, η παροχή προσαρμοσμένων προγραμμάτων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας που καλύπτουν τις ανάγκες των διαφόρων κοινωνικών ομάδων είναι ουσιαστικής σημασίας.
- Υποδομές και χρηματοδότηση: Μολονότι πολλές βιβλιοθήκες έχουν μετασηματοδοτεί σε ψηφιακές υπηρεσίες, οι ανισότητες στις υποδομές —ιδίως σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές— επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά τους όσον αφορά την προώθηση του βασικού γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Η επαρκής χρηματοδότηση είναι καίριας σημασίας για την κάλυψη αυτών των κενών και την τυποποίηση του επιπέδου πρόσβασης σε πόρους σε όλες τις περιοχές. Οι συμπράξεις με σχολεία, πανεπιστήμια, εταιρείες τεχνολογίας, άλλες σχετικές εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, ιδρύματα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επέκταση των προγραμμάτων γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Η αξιοποίηση εξωτερικής εμπειρογνομosύνης και πόρων μπορεί να συμβάλει στην εντατικοποίηση των πρωτοβουλιών γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας ώστε η βιβλιοθήκη να προσεγγίσει ένα ευρύτερο κοινό, να προσφέρει στοχευμένες γνώσεις και να αναπτύξει εξατομικευμένα προγράμματα σπουδών.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων βιβλιοθηκονομίας: Οι βιβλιοθήκες δεν μπορούν να προωθήσουν τις δεξιότητες γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας χωρίς να επενδύσουν στους ανθρώπινους πόρους τους. Οι βιβλιοθηκονόμοι χρειάζονται συνεχή κατάρτιση ώστε να ενημερώνονται για τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις εξελισσόμενες ανάγκες των κοινοτήτων που εξυπηρετούν. Η ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να καθοδηγούν τους πολίτες για να μην χάνουν τον δρόμο τους στο σημερινό ψηφιακό περιβάλλον πληροφοριών.

3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Η Προεδρία καλεί τους υπουργούς να αναζητήσουν λύσεις και να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι βιβλιοθήκες μπορούν να ενισχύσουν τις δεξιότητες της κοινωνίας όσον αφορά τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, με βάση τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ο ρόλος των βιβλιοθηκών: *Πώς μπορούν οι βιβλιοθήκες να επεκτείνουν τα προγράμματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας για να βελτιωθούν ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας και οι δεξιότητες κριτικής ανάγνωσης των πολιτών, ώστε να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής (π.χ. παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο, διαδικτυακός εκφοβισμός και ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, προϊόντα βαθυπαραποίησης);*
- Πόροι που απαιτούνται για την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας: *Ποιες συμπράξεις π.χ. με τα πανεπιστήμια, τις εταιρείες τεχνολογίας και τους οργανισμούς θα πρέπει να ιεραρχηθούν κατά προτεραιότητα, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι βιβλιοθήκες θα παρακολουθούν τους ρυθμούς με τους οποίους επικαιροποιούνται οι γνώσεις που έχει εν γένει ανάγκη η κοινωνία και ποιες πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου;*
- Δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι βιβλιοθηκονόμοι: *Ποιες ειδικές δεξιότητες χρειάζονται οι βιβλιοθηκονόμοι για να ενισχύσουν την ικανότητά τους να διδάσκουν τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας και να προωθούν την κριτική σκέψη μεταξύ των χρηστών τους;*